

Prospects for improving the institute of immunity in criminal-procedure relations

Begzod KHAIDAROV¹

Criminal Judge of Fergana regional court

ARTICLE INFO

Article history:

Received July 2022

Received in revised form

20 July 2022

Accepted 25 August 2022

Available online

15 September 2022

Keywords:

immunity, inviolability, investigator, prosecutor, judge, lawyer, prosecution, detention.

ABSTRACT

In recent years judicial system in our country has been further democratized and liberalized, measures to protect reliably the rights and legal interests of citizens have been strengthened, the effectiveness of the court, law enforcement and control bodies has been increased, trust of population in justice has been increased, the rule of law has been ensured in society and legality has been strengthened and consistent work on strengthening is being carried out. At the same time, the existence of excessive bureaucratic obstacles in judicial investigation practice, the presence of conflicting situations between the law and legal documents under the law, and a number of other shortcomings require the revision of the norms of current criminal procedure code in accordance with the requirements of the time and international standards. In this article, the relevance of institution of immunity in criminal-procedural relations is deeply analyzed, and the need for further improvement of this process is justified.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss8/S-pp50-53>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Жиноят-процессуал муносабатларда иммунитет институтини такомиллаштириш истиқболлари

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

иммунитет, дахлсизлик, терговчи, прокурор, судья, адвокат, жиноят ишини қўзғатиши, қамоққа олиши

Сўнгги йилларда мамлакатимизда суд-хукуқ тизимини янада демократлаштириш ва эркинлаштириш, фуқароларнинг хукуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш чораларини кучайтириш, суд, хукуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари фаолияти

---

¹ Criminal Judge of Fergana regional court
e-mail: j.fargona@sud.uz

самарадорлигини ошириш, аҳолининг одил судловга бўлган ишончини ошириш, жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш ва қонунийликни мустаҳкамлаш бўйича изчил ишлар олиб борилмоқда. Шу билан бирга, суд-тергов амалиётида ортиқча бюрократик тўсиқлар сақланиб қолаётганлиги, қонун ва қонуности норматив ҳуқуқий хужжатлар ўртасида коллизион ҳолатларнинг мавжудлиги ва бошқа бир қатор камчиликлар амалдаги жиноят-процессуал кодекси нормаларини замон талаблари ва халқаро стандартларга мувофиқ қайта кўриб чиқишини тақозо этмоқда. Мазкур мақолада жиноят-процессуал муносабатларда иммунитет институтининг долзарблиги чуқур таҳлил қилиниб, ушбу жараённи янада такомиллаштириш зарурияти асослантирилган.

Перспективы совершенствования института иммунитета в уголовно-процессуальных отношениях

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

иммунитет,
неприкосновенность,
следователь, прокурор,
судья, адвокат, уголовное
преследование,
задержание.

За последние годы судебная система в нашей стране подверглась дальнейшей демократизации и либерализации, усилены меры по надежной защите прав и законных интересов граждан, повышена эффективность работы суда, правоохранительных и контрольных органов, повысилось доверие населения к правосудию, в обществе обеспечен правопорядок и упрочнена законность, ведется последовательная работа по укреплению. В то же время, наличие излишних бюрократических препятствий в практике судебного расследования, наличие конфликтных ситуаций между законом и подзаконными правовыми актами и ряд других недостатков требуют пересмотра норм действующего УПК в соответствии с требованиями времени и международными стандартами. В данной статье глубоко анализируется актуальность института иммунитета в уголовно-процессуальных отношениях и обосновывается необходимость дальнейшего совершенствования этого процесса.

Иммунитет – (лот *immunitas*) бирор нарсадан халос, озод бўлиш, қутулиш маъносини билдиради . Барчамизга маълумки, иммунитет атамаси нафақат тиббиётда, балки ҳуқуқ соҳасида ҳам кенг қўлланилади. Агар тиббиётда иммунитет турли хил касалланишлардан ҳимоя қилиш реакцияси сифатида талқин этилса, ҳуқуқда мазкур атама айрим шахсларга берилган алоҳида ҳуқуқ ва имтиёзлар сифатида тушунилади. Ўз навбатида, жиноят ва жиноят-процессуал муносабатларда, иммунитет институтига алоҳида мақомга эга бўлган шахсларнинг касбий фаолиятига ноқонуний аралашишдан ҳимоя қилиш ҳамда уларни маъмурий, жиноий ёки бошқа турдаги жавобгарликка тортилмаслигини таъминлашдан иборат ҳуқуқий кафолатлар тизими сифатида қаралади.

Хуқуқий институт сифатида иммунитетнинг пайдо бўлиши Рим қонунчилигига бориб тақалади. Дастрраб иммунитет солиқлардан ёки давлат божларидан озод қилиш, шахсга, тоифага ёки жамиятнинг бир қисмига Сенат ёки император томонидан берилган махсус хуқуқ сифатида эътироф этилган. Вақт ўтиб эса иммунитет жиноятчи ва жабрланувчининг ижтимоий ҳолатига қараб, уларни қонунга хилоф равишда жавобгарликка тортилишидан сақлайдиган дахлсизлик ҳуқуқи сифатида талқин қилинган.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда суд-хуқуқ тизимини янада демократлаштириш ва эркинлаштириш, фуқароларнинг хуқуқи ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш чораларини кучайтириш, суд, хуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари фаолияти самарадорлигини ошириш, аҳолининг одил судловга бўлган ишончини ошириш, жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш ва қонунийликни мустаҳкамлаш бўйича изчил ишлар олиб борилмоқда. Шу билан бирга, суд-тергов амалиётида ортиқча бюрократик тўсиқлар сақланиб қолаётганлиги, қонун ва қонун ости норматив ҳуқуқий ҳужжатлар ўртасида коллизион ҳолатларнинг мавжудлиги ва бошқа бир қатор камчиликлар амалдаги жиноят-процессуал кодекси нормаларини замон талаблари ва халқаро стандартларга мувофиқ қайта кўриб чиқишина тақозо этмоқда.

Шу ўринда, жамиятимизда иммунитетга эга шахсларни хизмат фаолиятини мустақил ва адолатли амалга оширишига тўсқинлик қилиш ёки ушбу шахслар томонидан уларга берилган иммунитет имтиёзларини суистеъмол қилиш каби салбий ҳолатларнинг юзага келаётганлиги иммунитет билан боғлиқ муносабатларни тўлиқ тартибга солиш заруряти мавжудлигини кўрсатади.

Дарҳақиқат, иммунитетни алоҳида институт сифатида жиноят процессида акс эттириб, процессуал иммунитет тушунчаси, мазмуни ва маъносига янги ёндашувлар ишлаб чиқиши, имтиёзлар турлари ва уларни татбиқ этиш мумкин бўлган субъектлар доираси ҳамда қўллаш шартларини аниқ белгилашни бугунги реал воқелик тақозо қилмоқда.

Эътиборли жиҳати шундаки, гарчи амалдаги ЖПКнинг 4, 223, 239 ва 596-моддаларида иммунитеттага эга шахсларга оид нормалар мавжуд бўлса-да, лекин улар суд-тергов амалиётида юзага келаётган барча зиддиятли ҳолатларни тўлиқ тартибга солиш учун етарли бўлмаяпти. Чунончи, ЖПКга мувофиқ, прокурор ва унинг терговчисида иммунитет мавжуд бўлса-да, лекин ушлаб туриш жараёнида прокуратура терговчининг дахлсизлик ҳуқуқи мавжуд эмаслиги, шунингдек, прокуратура терговчисида мавжуд бўлган айрим имтиёзлар бошқа орган терговчиларида йўқлиги, адвокат, ҳисоб палатаси аудиторларида эса умуман иммунитет мавжуд эмаслиги, иммунитетга эга шахслар томонидан содир қилинган жиноятлар бўйича олиб қўйиш, тинтуб, лавозимдан четлаштириш ва бошқа тергов ҳаракатлари ҳамда процессуал мажбурлов чоралари ўтказишнинг алоҳида тартибининг белгиланмаганлиги, омбудсманда гувоҳлик дахлсизлигига доир ҳуқуқларининг йўқлиги, иммунитет ҳуқуқига эга шахсларда лавозимдан озод этилгач ҳам ушбу лавозимдаги фаолияти бўйича иммунитет ҳуқуқининг сақланиши, иммунитетга доир ҳуқуқлардан нафақат лавозим вазифаларини бажаришда, балки бошқа ишдан ташқари шахсий ҳаётидаги муносабатларда ҳам фойдаланиши мумкинлигига доир масалалар қонунчилигимизда ўз ифодасини тўлиқ топмаган.

Судлар, адвокатура ва прокуратура фаолиятини тартибга соладиган тегишли қонун нормалари талабларига кўра, судьяга нисбатан жиноят иши қўзғатиш Бош прокурор томонидан, адвокатга нисбатан Бош прокурор, Қорақалпоғистон прокурори, вилоятлар, Тошкент шаҳар прокурорлари томонидан, прокурор, унинг терговчиси ва сурештирувчисига нисбатан прокуратура органлари томонидан амалга оширилиши белгиланган.

Шунингдек, судлар фаолиятига доир қонунларда, туманлараро, туман (шаҳар) судининг, худудий ҳарбий суднинг судьясига нисбатан жиноят иши юқори турувчи суд судловига, бошқа судларнинг судьяларига нисбатан эса Ўзбекистон Республикаси Олий суди судловига тегишли эканлиги белгиланган.

Лекин эътиборли томони шундаки, юқоридаги қонунларда санаб ўтилган дахлсизлик ёки иммунитет ҳуқуқига доир нормалар Ўзбекистон Республикаси ЖПКда тўлиқ акс этмаган. Ваҳоланки, ЖПКнинг 1-моддаси талабларига мувофиқ, Ўзбекистон худудида жиноят ишларини юритиш тартиби Жиноят-процессуал кодекси билан белгиланади.

Бу эса амалдаги ЖПК иммунитет ҳуқуқига эга бўлган алоҳида шахсларга нисбатан жиноят ишини қўзғатиш, процессуал мажбурлов чораларини қўллаш, айrim тергов ҳаракатларини ўтказишнинг маҳсус тартиби ва ўзига хос хусусиятларини белгиловчи “Иммунитет ёки имтиёзга эга шахсларга нисбатан иш юритиш” номли янги боб билан тўлдириш зарур эканлигини кўрсатади.

Ўйлаймизки, таклиф этилаётган янги институтнинг амалдаги қонунчилигимизда ўз ифодасини топиши, жамиятимизда иммунитетга эга бўлган шахсларнинг ўзига юклатилган масъулиятли вазифаларини қонун доирасида тўла-тўкис бажаришлари учун барча шарт-шароитларни яратиб беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 8000 дан ортиқ сўз ва сўз бирикмаси. Ж. Ш II. Е-М / Таҳрир ҳайъати: Т.Мирзаев ва бошқ.; ЎзР. Тил ва адабиёт ин-ти. – Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2006. – Б. 202.
2. Корякин, И.П. Жиноят процессидаги иммунитет (генезис ва эпистемология): Дарслик / И.П. Корякин. - Олмаота: Данекер, 2004.- 7-бет.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси.1994 йил 22 сентябрь, 2013—II-сон
4. Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги “Судлар тўғриси”даги 162-II-сонли Қонуни..
5. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги “Адвокатура тўғрисда”ги 349-I-сонли Қонуни.,
6. Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги “Прокуратура тўғрисида”ги 257-II-сонли Қонуни.